

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1942 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion angående vallfröodlingens
främjande i Norrland.*

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 237, av herr *Hedlund* i Rådomb har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om allsidig utredning av frågan om vallfröodlingens främjande i Norrland.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionen, hänvisas till densamma.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtanden över motionen från lantbruksstyrelsen och statens livsmedelskommission.

Lantbruksstyrelsen har, under erinran att styrelsen hade sin uppmärksamhet riktad på de i motionen berörda spörsmålen, avstyrkt bifall till densamma. I övrigt har lantbruksstyrelsen anført följande:

Lantbruksstyrelsen vill vitsorda betydelsen av en effektiv medverkan från det allmännas sida för åstadkommande av en rationellare och mer omfattande vallfröodling i Norrland. Särskilt i nuvarande försörjningsläge torde den norrländska vallfröodlingen i likhet med den inhemska fröodlingen i allmänhet få anses förtjänt av statsmakternas intresse.

Enligt lantbruksstyrelsens mening är det emellertid tveksamt, huruvida genom en utredning i enlighet med motionärernas förslag skulle kunna erhållas anvisningar om lämpligare metoder för främjande av vallfröodlingen i Norrland än man för närvarande har kännedom om. Vissa ifrågakvarande odling berörande spörsmål äro visserligen ännu olösta. Ett aktuellt sådant spörsmål har samband med rödklövernens befruktningsförhållanden, rörande vilket må framhållas, att lantbruksstyrelsen i underdånig skrivelse den 13 december 1941 avgivit förslag till äskande hos riksdagen om anslag till utredning av frågan. Det torde emellertid enligt lantbruksstyrelsens förmenande få anses klart, att frågan om möjligheterna att ernå en utvidgning och en rationalisering av den norrländska vallfröodlingen i stort sett är en fråga om möjligheterna att åstadkomma en ökad upplysning bland vederbörande jordbrukare rörande odlingen och dennas fördelar samt en intensifiering i övrigt av för närvarande pågående verksamhet för befordrande av odlingen ifråga.

Sistnämnda möjligheter kunna sägas vara i väsentlig mån beroende av de norrländska hushållningssällskapens och fröodlareföreningarnas resurser på området. Dessa resurser betingas i sin tur i betydande utsträckning av sagda sällskaps och föreningars tillgång till medel för verksamhet för odlingens främjande. Med avseende härå må anföras, att det synes synnerligen önskvärt, att anslaget till befordrande av inhemska fröodling kunde höjas. Angivna anslag har under senare år varit föremål för en successiv minskning och har för innevarande budgetår upptagits med allenast 25,000 kronor, ett belopp som understiger det av lantbruksstyrelsen i underdånig skrivelse den 16 september 1940 för ändamålet föreslagna beloppet med 7,000 kronor och beloppet av utav rikets hushållningssällskap ställda anspråk på bidrag för år

1941 från anslaget med ej mindre än omkring 15,500 kronor. I underdånig skrivelse den 30 augusti 1941 har lantbruksstyrelsen hemställt, att anslaget för nästa budgetår måtte uppföras med 35,000 kronor. Enligt bilagan till årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkt 91, har Kungl. Maj:t emellertid funnit sig böra föreslå anslagets upptagande med ett oförändrat belopp av 25,000 kronor.

I detta sammanhang vill lantbruksstyrelsen erinra därom, att hushållningssällskapen enligt till lantbruksstyrelsen inkomna redogörelser under åren 1939 och 1940 hade utgifter för verksamhet uti ifrågavarande anslags syfte av art att författningenligt kunna gäldas med statsmedel till belopp av i runda tal respektive 32,000 kronor och 33,000 kronor. För verksamheten under nämnda båda år hade hushållningssällskapen anhållit om statsbidrag med 33,000 kronor respektive 35,000 kronor.

Anföras må, att förutom med anlåtande av medel från anslaget till befordrande av inhemsk fröodling synes verksamhet för den norrländska vallfröodlingens främjande kunna bedrivas av hushållningssällskapen i Norrland med anlåtande av statsmedel, som anvisats till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område genom nämnda hushållningssällskaps försorg. Möjligheterna härutinnan begränsas dock däruv, att medel av sistnämnda slag i första hand skola användas för sådana åtgärder, beträffande vilka gällor, bland annat, att bidrag av allmänna medel eljest icke kunna väntas bli disponibla.

Jämväl *statens livsmedelskommission* har avstyrkt bifall till motionen och anfört följande:

Såsom i motionen framhålles har vallodlingen i Norrland betydligt större omfattning än i landets övriga delar. Förutsättningarna för foderproduktion genom vallodling äro här även förhållandevis gynnsamma. En förskjutning av foderproduktionen norrut anses också önskvärd för att i södra Sverige beredes tillfälle till mera omfattande odlingar av bl. a. baljväxtrik fodersäd samt olje- och spånadsväxter. En ökning av den norrländska produktionen av äggviterikt foder från slätter- och betesvallar kan emellertid endast i ringa utsträckning uppnås genom ytterligare ökning av vallarealen utan måste, såsom i motionen också framhålles, i första hand åstadkommas genom ett intensivare utnyttjande av den för vallodling redan disponerade arealen. Att stora möjligheter finnas för uppnående av högre vallskördar i Norrland liksom i övriga delar av landet är otvivelaktigt; såväl utförda försök som praktiska erfarenheter ådagalägga detta med all önskvärd tydlighet. Bland viktigare åtgärder, som enligt motionärens mening böra vidtagas för ökande av Norrlands vallskördar, nämnas i motionen:

- a) stamvalet,
- b) förbättrad odlingsteknik samt
- c) kortare omloppstid för vallarna.

Bland dessa åtgärder anser motionären ett lämpligare stamval vara den åtgärd, som snabbast och enklast leder till »betydande resultat». Det råder enligt kommissionens uppfattning heller icke något tvivel om, att tillgången på lämpliga sorter och stammar av vallväxter är den första förutsättningen för uppnående av höga vallskördar i Norrland. Det stränga klimatet, den korta vegetationstiden samt önskvärdheten av fleråriga vallar med rikt klöverbestånd göra, att man i detta område måste ställa avsevärt större fordringar på odlingsmaterialets vinterhärdighet, uthållighet och sjukdomsresistens än längre söderut. Tack vare praktiska jordbrukares intresse för odling av vallfrö finnas redan inom Norrland mycket värdefulla lokalstammar av de viktigaste vallväxterna, vilka stammar genom sin ofta mycket långvariga

anpassning för norrländska förhållanden besitta högt odlingsvärde. I jämförelse med de bästa sydsvenska stammarna av rödklöver kunna t. ex. de bästa norrländsstammarna lämna ända upp till 25 procent högre skörd redan vid treårig odling. I ännu äldre vallar kan skillnaden bliva ännu större. Hade jämförelse skett med sämre sydländska stammar, av vilka frö tyvärr ofta försäljes i stora kvantiteter i Norrland, hade skillnaden blivit ännu påtagligare. Det är därför, förmenar motionären — och här i vill kommissionen till fullo instämma — av den allra största betydelse för Norrlands vallodling, att tillräckliga mängder utsäde av lämpliga klöverstammar bliva producerade. Detsamma gäller ifråga om övriga växtslag, som ingå i de norrländska vallarna, alsikeklöver, timotej och vissa andra vallgräs. Beträffande dessa äro dock skillnaderna mellan olika stammar ofta mindre än ifråga om rödklöver.

Enligt utförda undersökningar odlas tyvärr blott cirka $\frac{1}{3}$ av det vallfrö i Norrland, som årligen behövs därstädes. Produktionen borde därför helst tredubblas. Framför allt gäller detta ifråga om rödklövern. Motionären föreslår för uppnående härav organiserandet med statligt stöd av s. k. stamfrögårdar, från vilka stamfrö av de utprovade bästa lokalstammarna skulle spridas till odlarna av bruksfrö. Enligt motionärens mening bör även odlingen av bruksfrö bedrivas i Norrland, detta på grund av risken för att stammarna vid odling söderut genom naturligt urval kunna förändras och försämrats. Odlingen i en generation i mellersta Sverige torde dock icke medföra någon nämnvärd förändring av stammarnas odlingsvärde.

Därjämte ifrågasättes av motionären en intensifierad upplysningsverksamhet samt utvidgning och modernisering av frörenserierna. För uppnående av detta och andra önskemål till främjande av vallfröodlingen i Norrland hemställer motionären, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla om en allsidig utredning av frågan.

De synpunkter, som av motionären framföras rörande Norrlands förseende med lämpligt frö av vallväxter, äro redan allmänt kända och beaktade, och någon närmare motivering för en utökning av den norrländska fröodlingen av rödklöver behöves icke. Vad som erfordras är, att avsevärt större arealer av rödklöver och timotej utav goda stammar avsättas för fröproduktion, än som normalt brukar ske. Då det under nu rådande förhållanden är av särskild vikt, att den norrländska fröproduktionen utvidgas, har livsmedelskommissionens produktionsavdelning redan — efter samråd med särskilt utsedda sakkunniga — förberett vissa åtgärder i berörda syfte. Sålunda har av kommissionen, efter hörande av statens priskontrollnämnd, ett betydande pristillägg medgivits vid försäljning av goda norrländska klöver- och timotejstammar.

Vidare har en omfattande propaganda- och upplysningsverksamhet planerats, vid vilken kommissionen har för avsikt att söka samarbete med de norrländska hushållningssällskapen och fröodlingsföreningarna.

För möjliggörande av förbättring av redan förefintliga frörensier samt för att få till stånd sådana i trakter, där frörensier ännu icke finnas, torde, enligt från lantbruksstyrelsen erhållna upplysningar, vissa medel redan stå till förfogande av det av riksdagen särskilt beviljade s. k. norrländsanslaget.

I detta sammanhang må även påpekas, att Kungl. Maj:t i en till riksdagen avgiven proposition, nr 73, föreslagit riksdagen bevilja särskilt anslag för undersökning av rödklövernens befruktningförhållanden. Framför allt i Norrland synes för närvarande brist råda på pollinerande insekter. Genom samarbete mellan fröodlarorganisationer och Sveriges biodlares riksförbund hoppas man bl. a. att genom utvidgad bihållning gynnsamt kunna påverka klöverns frösättning.

Slutligen håller livsmedelskommissionens produktionsavdelning på att ut-

arbets förslag till bestämmelser för handeln med rödklöver och timotej, genom vilka man avser att hindra den försäljning av mindervärdigt frö, vilken tidigare i stor omfattning förekommit i Norrland.

Då de redan vidtagna eller planerade åtgärderna synas tillgodose de i motionen framförda önskemålen om ökad tillgång på utsäde av för Norrland lämpliga stammar utav viktigare vallväxter, synes den ifrågasatta utredningen icke behöfvig.

I motionen har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning av frågan om vallfröodlingens främjande i Norrland.

Utskottet.

I likhet med de hörda myndigheterna anser utskottet, att i nuvarande försörjningsläge den norrländska vallfröodlingen på samma sätt som den inhemska fröodlingen i allmänhet är förtjänt av statsmakternas intresse. Såsom framgår av lantbruksstyrelsens i ärendet avgivna utlåtande har styrelsen emellertid sin uppmärksamhet riktad på de i motionen berörda frågorna, varför man torde kunna förvänta att de på området arbetande företagen och sammanslutningarna erhålla vissa direktiv beträffande sortval och dylikt. Jämväl statens livsmedelskommission har anfört, att kommissionen förberett vissa åtgärder till stödjande av den norrländska fröproduktionen. Utskottet är icke övertygat, att den av motionären föreslagna utredningen skulle komma att medföra bättre resultat än de, som kunna förväntas av de av livsmedelskommissionen planerade åtgärderna eller att man genom densamma skulle kunna erhålla anvisningar om lämpligare metoder för främjande av vallfröodlingen i berörda landsdel, än man för närvarande har kännedom om. I detta sammanhang vill utskottet slutligen erinra om att innevarande års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t anvisat medel till undersökning av rödklöverns befruktningsförhållanden dels å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår, dels å riksstaten för nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att motionen II: 237, i den mån den icke må anses besvarad med vad utskottet ovan anfört, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1942.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 31.

Reservation

av herr *Tjällgren*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen II: 237.